

บทที่ 9

การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม

รายงานสด ศึกษาดูงาน

ในทุกสังคม บุคคลจะมีความแตกต่างกันในสถานภาพ บทบาท การได้รับการยกย่อง จากสังคม จึงเกิดการศึกษาความแตกต่างที่เกิดมีขึ้นในสังคม

ตัวแปรที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้แก่ ตัวแปรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ หรืออาจจะพวยยามแก้แต่แก้ได้ยากมาก เช่น อายุ เพศ ความสามารถของร่างกาย และสมอง นอกจากนี้จะได้แก่ลักษณะที่ได้มาโดยการสร้างขึ้น เป็นสิ่งซึ่งได้รับเนื่องจากความสามารถและลักษณะที่เห็นไม่เด่นชัด โดยธรรมชาติ แต่เกือบจะกลายเป็นเรื่องติดตัว เช่น ยาตรา บรรดาศักดิ์ วรรณะ ลักษณะต่างๆ เหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคม

นั่นหมายความว่าบุคคลในสังคมจะมีความเกี่ยวพันกับสถานภาพ บทบาท สถานภาพ และบทบาท เป็นระบบที่ให้บุคคลทำหน้าที่ต่างๆ ในสังคม บุคคลจะได้สถานภาพและบทบาท เนื่องจากเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยปกติบุคคลจะมีสถานภาพทั้งสองประเภทคือ

1. สถานภาพที่ติดมาแต่กำเนิด (ascribed status) เช่นความแตกต่างระหว่างเพศ เป็นความแตกต่างทางชีวภาพที่ชัดเจนคือ หญิงและชาย การเป็นหญิงหรือชายมีผลเป็นการจำกัดโอกาส ที่จะมีสถานภาพอื่นๆ ในสังคม สังคมอาจมีค่าณิยมในเรื่องเพศทั้งสองไม่เท่าเทียมกัน บางสังคม อาจยกย่องผู้ชาย บางสังคมอาจยกย่องผู้หญิง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการแบ่งงาน โดยถือว่าผู้ชาย แข็งแรงกว่า อดทน รวดเร็วฉับไว ในสมัยก่อนอาจให้ทำหน้าที่ล่าสัตว์ เป็นผู้ปกครอง ส่วนผู้หญิง อ่อนแอกวนมอ่อนไหว และทำหน้าที่พิเศษในทางสืบสานเชิงใหม่ จึงกำหนดหน้าที่ว่าหลังจาก คลอดแล้วต้องเลี้ยงดูบุตร ทำหน้าที่ดูแลบ้าน หุงอาหาร เย็บปักถักร้อย ส่วนอายุเกี่ยวข้องกับ สถานภาพนี้โดยปกติสังคมแบ่งกลุ่มอายุของคนในสังคมไว้กันง่ายๆ ตามวัยดังนี้คือ ทารก เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ คนชรา สถานภาพบางอย่างอาจมีการจำกัดอายุ เช่นการเข้าทำงาน การแต่งงาน หรือการ มีระบบอาชุโส โดยเฉพาะสังคมก่อนเปลี่ยนมาสู่สังคมอุตสาหกรรม

2. สถานภาพสัมฤทธิ์ (achieved status) ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสิทธิภาพที่บุคคลแสดงออกเมื่อวิถีโอกาส ซึ่งกำหนดสถานภาพประเภทนี้ได้แก่ การศึกษา อาร์ชิพ อำนาจรายได้ ฯลฯ ซึ่งมีส่วนทำให้บุคคลมีฐานะทางสังคม

ถ้าพิจารณาแล้วสถานภาพหั้งสองประเภทนี้มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับการศึกษาการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมอย่างมาก

ในสังคมเริ่มแรก สังคมที่ยังไม่เจริญ มีมนุษย์ยังอยู่กันเป็นพวกเป็นฝ่ายร่อนไปในที่ต่างๆ ที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อพื้นที่เหล่านั้นแห้งแล้งก็อพยพไปอื่น ที่ใหม่ ความแตกต่างของคนเหล่านี้มีไม่มาก ยังไม่มีการจัดลำดับชั้นทางสังคม ความแตกต่างกันจะมีก็แต่เพียงเพศและอายุ ซึ่งเข้ามามีส่วนในการแบ่งงานกันทำ เช่น พากหนึ่งทำหน้าที่ล่าสัตว์ พากหนึ่งทำหน้าที่หุงอาหารหรือเลี้ยงดูเด็กหรือให้ความรู้ในอาชีพต่างๆ ของสังคมนั้น ฯลฯ การแบ่งงานที่เกิดขึ้นจึงเกิดขึ้นจากความจำเป็นความเหมาะสมซึ่งเกี่ยวข้องกับเพศอาชีพของคนในสังคมนั้น การจัดลำดับช่วงชั้นอาจเกิดมีขึ้นแต่เป็นไปในลักษณะที่ว่าในสังคมนั้น เน้นความสำคัญในอาชีพ เช่น ในสังคมหนึ่งยกย่องว่าอาชีพล่าสัตว์มีความสำคัญเนื่องจากว่าจะต้องใช้กำลังและสติปัญญา ฉะนั้นสังคมนี้จึงยกย่องบุคคลกลุ่มที่ทำหน้าที่นี้ได้เป็นชั้นหนึ่งหรือประเภทหนึ่ง หรือลำดับชั้นที่พ่อจะมี อาจเป็นหัวหน้ากลุ่มชั้นหนึ่ง พ่อแม่หนึ่งจะมาจากลุ่มอีกชั้นหนึ่ง และคนที่ไว้เป็นอีกชั้นหนึ่ง เมื่อชนกลุ่มนั้น แผ่นดินมีประชากรเพิ่มขึ้นการแบ่งงานกันทำมีมากขึ้น การควบคุมของสังคมย้อมมีกลไกเพิ่มขึ้นด้วย การตั้งถิ่นฐานแน่นอนเป็นหลักแหล่งซึ่งเป็นผลทำให้มีการจัดลำดับช่วงนับชั้นอนตามตัวยิ่งสังคมเจริญขึ้น ความแตกต่างของคนย่อมมีมากขึ้นด้วย การจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมจึงมีอยู่เสมอ ซึ่งถือว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติในสังคมอย่างหนึ่ง

การจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคม เป็นระบบซึ่งใช้เพื่อแบ่งแยกระดับความแตกต่างของตำแหน่งของแต่ละบุคคล ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงระดับของคนในแต่ละสังคม แต่ละกลุ่ม

การจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคม มี 3 ประเภท

1. วรรณะ (caste)
2. ฐานนดร (estate)
3. ชั้นชั้น (class)

วรรณะ (caste) เป็นระบบการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมโดยเน้นถึงความสัมพันธ์ของสถานภาพซึ่งจำกัดบุคคลที่จะได้รับสถานภาพสูงขึ้นกว่าเมื่อเข้าเกิด ระบบวรรณะเป็นระบบชั่วชั้นซึ่งมีรูปแบบที่แนนอนตายตัว

ลักษณะบางอย่างของวรรณคดี

1. เจาะจงเป็นอีกความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม
2. สมาชิกในวรรณคดีนั่งสืบทอดคนในวรรณคดีไว้กันโดยสมาชิกมีแบบแผนแห่งชีวิตที่แนอน โดยการเกิดอยู่ในครอบครัวในวรรณคดีนั่นๆ สมาชิกใหม่จะเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีนั้นด้วย
3. ถ้าประพฤติผิดกฎหมายข้อบังคับของวรรณคดีนั้นๆ จะถูกขับออกจากวรรณคดี ผู้ถูกขับออกจากวรรณคดี เรียกว่า จันหาล
4. วรรณคดีมีการเขียนขึ้นหรือลงได้โดยเป็นไปทั้งวรรณคดี แต่มิใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในวรรณคดี

ตัวอย่างของระบบวรรณคดีเห็นได้ชัดได้แก่ อินเดีย ซึ่งมีการแบ่งวรรณคดีออกเป็น 4 วรรณคดีใหญ่ๆ ได้แก่

1. พระมหาณ์ ได้แก่ พากนักบัวซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความรู้สูง
2. กษัตริย์ ได้แก่ พากนกรน
3. แมคคย์ ได้แก่ พ่อค้า
4. ศูกร ได้แก่ กรรมกร

ในแต่ละวรรณคดีมีการแบ่งแยกเป็นวรรณคดีอยๆ อีกมากมาย ซึ่งเรียกว่า ชา-ติ (ja-ti) เช่น ในวรรณคดีพระมหาณ์มีแบ่งเป็น ชา-ติ จั่งๆ ที่เรียกว่า พระมหาณ์ผู้มีความรู้ พระมหาณ์ที่ทำหน้าที่ทางศาสนา ฯลฯ

นอกจากวรรณคดีในอินเดียแล้ว ยังมีปรากฏในแบบทะเลเมืองเวียดนาม เช่น อียิปต์ เปอร์เซีย กรีก และโรม ซึ่งไม่เข้มงวดนัก

ฐานันดร (estate) เป็นระบบการแบ่งช่วงชั้นซึ่งเข้มงวดน้อยกว่าวรรณคดีที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเพณีและความไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลต่อที่ดิน การเขียนฐานะเป็นไปได้และไม่มีศาสนาสำคัญเหมือนระบบวรรณคดี ระบบฐานันดรเป็นระบบที่มีกฎหมายกำหนดสิทธิหน้าที่ของคนแตกต่างกันไป เช่นพากชนุนนางและพระ มีอภิสิทธิ์มาก ชาวนาต้องแบกภาระหนักที่สุด ฐานันดรมีใช้กันตั้งแต่สมัยกลางของอียิปต์ เดิมมีเพียงสองฐานันดร ได้แก่ ฐานันดร นักบัว และฐานันดรชนุนนาง ต่อมาเมื่อมีขึ้นอีก เช่น ฐานันดร พ่อค้า สามัญชน

ชนชั้น(class) ชนชั้นของสังคมประกอบด้วยจำนวนของบุคคลซึ่งมีความเท่าเทียมกัน ในตำแหน่งซึ่งจะได้มาโดยความสามารถมากกว่าจะเป็นไปโดยกำเนิด ชนชั้นจะประกอบด้วยกลุ่มของคนซึ่งมีโอกาสเป็นเจ้าของทรัพย์สิน วิถีการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลซึ่งถูกกำหนดโดยเงื่อนไขแห่งอำนาจ

ชนชั้นทางสังคมประกอบด้วย จำนวนคนซึ่งมีสถานภาพโดยเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องทั่วๆ ไป ตามความคิดนี้ใช้กับกลุ่มคนซึ่งถูกแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ซึ่งได้แก่ ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นต่ำ จากการแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ นี้ มีเกณฑ์ที่ใช้วัดการจัดลำดับชนชั้นของ สังคม ดังนี้

1. เกียรติยศศักดิ์ศรีของครอบครัว ซึ่งตกทอดมาถึงลูกหลาน ซึ่งใช้ในการวัดว่าบุคคล จะอยู่ในชนชั้นใด

2. อาชีพ อาชีพมีส่วนในการวางแผนรากฐานในตำแหน่งทางสังคมของบุคคลโดยไม่คำนึง ถึงพื้นฐานของครอบครัว ตัวอย่างเช่น บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งทางการเมือง นักการทูต นักฟิสิกส์

3. ความเป็นเจ้าของความมั่งคั่ง ทรัพย์สินเงินทองซึ่งบุคคลหรือครอบครัวเป็นเจ้าของ นับเป็นเกณฑ์หนึ่งที่ยอมรับของสังคมในการจัดบุคคลอยู่ในชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งของสังคม

4. ความเป็นเจ้าของในอำนาจ C.Wright Mills เชื่อว่าบุคคลถูกจำแนกโดยขึ้นกับตำแหน่ง ในโครงสร้างแห่งอำนาจ โดยเชื่อว่าอำนาจของปัญญาชน มืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลทั่วๆ ไป โดยเป็นผู้วางแผนภูมิภาค ทำการตัดสินตามระเบียบ

ทั้งความเป็นเจ้าของ ความมั่งคั่ง และอำนาจจะมีส่วนสัมพันธ์กัน เช่นเมื่อมีเงินก็จะ มีอำนาจ

5. การมีเวลาว่าง คนซึ่งมีเวลาและใช้เวลา กับงานอดิเรกจะได้รับเกียรติ ได้รับการยกย่อง จากสังคมหรือใช้เวลาเพื่อสังคม เช่นทำงานสังคมสมเคราะห์ หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ ประโยชน์ก็จะได้รับการยกย่อง

6. สภาพการศึกษาและการประสบความสำเร็จ โดยความสามารถของบุคคล การศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งและใช้เป็นเครื่องตัดสินสถานภาพของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคม ที่กำลังพัฒนา การใช้ความสามารถอย่างแท้จริงของบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะทำให้ สังคมเจริญก้าวหน้าตามที่ต้องการ

7. ถ้าที่อยู่อาศัยและมาตรฐานการครองชีพ ถ้าที่อยู่ของชนชั้นแต่ละชั้นจะแตกต่างกันและจะไม่ไปปะปนกัน แบบแผนการจำเป็นเชื่อวิศวกรรมเป็นอยู่ของชนชั้นต่างๆ จะแตกต่างกัน โดยที่ชนชั้นหนึ่ง จะมีแบบแผนแห่งชีวิตคล้ายคลึงกันในชนชั้นเดียวกัน และจะแตกต่างกับชนชั้นอื่น

8. รถนิยม จะเป็นเกณฑ์หนึ่งซึ่งช่วยพิจารณาว่าบุคคลอยู่ในชั้นใดของสังคม เช่น การแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ ดนตรี ฯลฯ

ลักษณะวัฒนธรรมทางวัฒนิยมส่วนใช้ในการศึกษาถึงความแตกต่างของชนชั้น เช่น รถยนต์

9. การแสดงตนและการยอมรับ การแสดงออกและการกระทำของบุคคลย่อมจะเป็นเครื่องชี้บอกรถึงการอยู่ในชนชั้นใดหรือการยอมรับของชนชั้นนั้นหรือไม่ นั่นคือบุคคลจะต้องแสดงตนได้ถูกต้องตามชนชั้นที่ตนอยู่ และเป็นที่ยอมรับของชนชั้นนั้นๆ

เกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ใช้ประกอบกันเพื่อศึกษาถึงบุคคลต่างๆ ในสังคมควรจะอยู่ในช่วงชั้นใด ซึ่งมักจะมีความสอดคล้องกัน เช่น การที่บุคคลมีการศึกษาสูงจะมีอาชีพการงานที่ก้าวหน้า หรือมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สุขสบาย เป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม

วิธีการศึกษาการจัดลำดับชั้นของคนในสังคม มีหลักเกณฑ์ที่ใช้ศึกษา 3 วิธีใหญ่คือ

1. การศึกษาแบบวัตถุวิสัย (objective approach)
2. การศึกษาแบบอัตตวิสัย (subjective approach)
3. การศึกษาโดยดูจากชื่อเสียง (reputational approach)

1. การศึกษาแบบวัตถุวิสัย การศึกษาโดยวิธีนี้จะทำได้โดยการวิเคราะห์ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับบทบาทที่บุคคลแสดงอยู่ นั่นคือ จะเรียกว่าองค์บริษัท อาร์พี จำกัด ดำเนินการ ทรัพย์สมบัติ วิธีการเข่นได้สามารถใช้ศึกษาสังคมทั้งสังคม วิธีการแบบวัตถุวิสัยจะศึกษาได้โดยการสุมตัวอย่าง และผู้ถูกสำรวจจะมีข้อมูลไว้ให้บุคคลผู้ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่าง เช่น คำว่าจะถูกจ้างมาเป็นอาชีพ รายได้ การศึกษา ฯลฯ ซึ่งการถูกจ้างมาจะได้คำตอบที่ชัดเจน แต่ต้องขึ้นอยู่กับความชื่อสัตย์ของผู้ตอบด้วย

2. การศึกษาแบบอัตตวิสัย เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลที่คิดว่าตนเองอยู่ในชนชั้นใดของสังคม ในแนวความคิดแบบอัตตวิสัยสามารถใช้กับชนชั้นจะพัฒนาไปสู่ความสำนึกรักในชนชั้นของตนโดยความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ซึ่งจะมีส่วนร่วมในปัญหาหรือผลประโยชน์เดียวกับของชนชั้นของตน

โดยทั่วไปแล้ว การวิเคราะห์ถึงชั้น จะมีทั้งวิธีการแบบวัตถุวิสัย และแบบอัตตวิสัยเป็นตัวกำหนดการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคม เราไม่สามารถใช้เพียงอย่างเดียวทั้งหนึ่งในการกำหนดเกณฑ์ของสถานภาพทางสังคม

3. การศึกษาโดยดูจากข้อเสียง เกียรติยศ ศักดิ์ศรีขึ้นอยู่กับการประเมินค่าโดยบุคคลต่อบุคคลอื่น การวัดจะทำได้โดยการสังเกตพฤติกรรมในสังคมของคนนั้นๆ หรือโดยการสอบถามผู้อื่น ผู้ศึกษาอาจเข้าไปในชุมชนเล็กๆ เลือกตัวอย่างของผู้อาศัยอยู่นานแล้วและถามบุคคลเหล่านั้นในการจะซึ่งถึงชั้นของสมาชิกอื่นๆ ในชุมชน โดยอาจถามถึงว่าเขาลงเห็นถึงระดับความแตกต่างในสังคมหรือไม่ ถ้าเห็นก็ให้แสดงถึงระดับและข้อเสียงของบุคคลบาง คนในแต่ละระดับแล้วพยายามหาเกณฑ์ในการตัดสินในความหมายของ “เกียรติยศ ศักดิ์ศรี”

ชั้นชั้นทางสังคมเป็นเสมือนวิถีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น ตำแหน่งชั้นของบุคคลกล้ายเป็นวิถีชีวิตของเข้า โดยมีอิทธิพลต่อรูปแบบของทัศนคติและค่านิยม ความคิดทางการเมือง พฤติกรรมที่ร่วมของเชื้อสายแสดงให้เห็นได้

1. แต่ละชั้น ความแตกต่างในวิถีชีวิตของเด็กที่เกิดในครอบครัวนั้นๆ จะต่างกันไป ซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของเขาร่วม เช่นเด็กที่เกิดในกลุ่มน้ำหนักสูง จะมีชีวิตที่แตกต่างจากเด็กในครอบครัวน้ำหนักต่ำ

2. ชั้นชั้นจะแตกต่างกันเนื่องจากค่านิยม ซึ่งขึ้นกับการศึกษาในระดับต่างๆ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างชั้นชั้นต่อพฤษิตกรรมทางการเมืองจะแตกต่างกัน

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาจะผูกพันชั้นหนึ่งๆ ของสังคม

5. ชั้นชั้นทางสังคมใหญ่ๆ ทั้งสามอันได้แก่ ชั้นชั้นสูง ชั้นชั้นกลาง ชั้นชั้นต่ำ แต่ละชั้นมีแนวโน้มในการประพฤติตามบรรทัดฐานและระบบค่านิยมที่เข้มงวดอย่างมีความสุข และความพอใจต่างกันไป

แนวทัศนะการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคม

ได้มีนักวิชาการสนใจทำการศึกษาการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมและให้ทัศนะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมี 4 ทัศนะ ดังนี้

1. ทัศนะ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) “ตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ” (economic determinism) มาร์กซ์ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมว่า มีปัจจัยสำคัญที่มามีส่วนมี

บทบาท ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ โดยตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ เช่น ระบบการผลิต การแลกเปลี่ยนผู้ผลิต ผู้บริโภค ฯลฯ ซึ่งแต่ละบุคคลถูกควบคุมภายใต้ชนชั้นที่ตนอยู่และมีปัจจัยที่เป็นส่วนในการสร้างชนชั้นถูกกำหนดโดยพลังในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดรูปแบบและชาติกรรมของสังคม ซึ่งพลังนี้ไม่ใช่เรื่องลึกซับ แต่มันเป็นผลของการตึงเครียดของชนชั้นทางสังคมภายใต้ระบบการผลิต ซึ่งระบบต่างๆ จะถูกทำลาย และเพื่อที่จะสร้างชนชั้นและความสัมพันธ์ขึ้นใหม่แต่ละครั้งจะทำให้มีประวัติศาสตร์ใหม่ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับระบบช่วงชั้นด้วยชนชั้นใหม่เหล่านี้จะก่อให้เกิดการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ในสังคม

2. ทัศนะ แม็ก เวเบอร์ (Max Weber) “ชนชั้น สถานภาพ และพรรคร” (class status and party) เวเบอร์มุ่งความสนใจของเข้าไปที่สังคมอุดมการณ์ และโดยเฉพาะสังคมระบบทุนนิยม เวเบอร์ได้อ้างถึง “อำนาจ” ที่มีประสิทธิภาพที่จะควบคุมการกระทำการของมนุษย์ อำนาจจะพื้นฐานนี้สามารถแบ่งแยกโดยลักษณะพฤติกรรมได้ 3 ลักษณะ อันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในพฤษติกรรมแต่ละอย่างนี้ อำนาจที่ก่อรูปขึ้น ขึ้นอยู่กับชนชั้น สถานภาพ และพรรคร เวเบอร์ได้วิเคราะห์ลักษณะของอำนาจในแต่ละพฤษติกรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายถึงระบบช่วงชั้น

(1) อำนาจในพฤษติกรรมทางด้านเศรษฐกิจ การจัดลำดับช่วงชั้นจะเป็นแบบชนชั้นต่างๆ บุคคลซึ่งมีผลประโยชน์และอำนาจทางเศรษฐกิจเหมือนกันจะอยู่ในชนชั้นเดียวกัน

(2) อำนาจทางสังคม เวเบอร์ ได้ใช้คำว่า “สถานภาพ” ในการให้ข้อสังเกตถึงความแตกต่างของช่วงชั้น บุคคลผู้ซึ่งมีเกียรติและคุณค่าทางสังคมเหมือนกันและผู้ซึ่งมีฐานะชีวิตความเป็นอยู่คล้ายกันจะจัดอยู่ในกลุ่มซึ่งมีสถานภาพเดียวกัน อำนาจทางสังคมของบุคคลเกิดขึ้นจากเกียรติยศ ซึ่งได้รับจากบุคคลอื่น สถานภาพขึ้นกับชุมชน ในขณะที่เกียรติยศขึ้นอยู่กับการตัดสินโดยบุคคลอื่นซึ่งเป็นผลให้บุคคลได้รับอำนาจทางสังคม

สถานภาพได้รับการตัดสินใจโดยมาตรฐานของชุมชน โดยปกติบรรทัดฐานเหล่านี้ขึ้นอยู่กับแบบแผนของชีวิต รูปแบบของการบริโภค และรสนิยม นอกจากนี้ยังรวมถึงระดับการศึกษา วงศ์ญาติและอาชีพ ซึ่งใช้พื้นฐานในการประเมินถึงสถานภาพของบุคคลในชุมชนนั้น

(3) อำนาจทางการเมือง เวเบอร์ให้ทัศนะว่าตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นส่วนให้บุคคล มีอำนาจต่างกันไป อำนาจทางการเมืองมีขึ้นโดยกลุ่มการเมือง อำนาจชนิดนี้จัดขึ้นเป็นสถาบันที่มีระเบียบวิธีและขึ้นอยู่กับชุมชน

อำนาจทางการเมืองอาจมีผลถึงอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจ ตามความเป็นจริงผู้ที่มีอำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถเอาอำนาจนั้นไปใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่ง บุคคลผู้ซึ่งมีความมั่งคั่งก็สามารถจะได้หั้งสถานภาพและอำนาจการเมือง บุคคลซึ่งมีสถานภาพสูงจะมีอิทธิพลทางการเมืองได้ และนักการเมืองก็จะมีผลประโยชน์ในทางสังคมและเศรษฐกิจ

รูปแบบการจัดลำดับชั้นในทัศนะของ แมกซ์ เวเบอร์

รูปแบบ	การจัดกลุ่ม	หลักการแบ่งชั้นชั้น
เศรษฐกิจ	ชนชั้น	การผลิต การได้มาซึ่งสินค้า โอกาสในชีวิต
สังคม	กลุ่มฐานะ กลุ่ม	การบริโภคสินค้า วิถีแห่งการทำเนินชีวิต
การเมือง	สถาบันภาพ	เกียรติ การยกย่อง
	พรรค	อำนาจ

3. ทัศนะ วอร์เนอร์ (W. Lloyd, Warner) “ชื่อเสียงเกียรติยศของสถานภาพ” เกียรติยศศักดิ์ศรี เป็นความรู้สึกในจิตใจของคนซึ่งแสดงออกในการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กัน ปกติมักปรากฏเมื่อมีการร่วมในค่านิยมของบุคคลสองกลุ่ม ซึ่งกำหนดถึงเกณฑ์เหล่านี้และในสถานการณ์ปกติ หั้งสองกลุ่มได้ยอมรับถึงความไม่เท่าเทียมกันในเกียรติยศศักดิ์ศรี

วอร์เนอร์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการศึกษาเรื่องชั้นทางสังคมในแนวใหม่ ชั้นชั้นในความหมายของวอร์เนอร์เห็นว่าเป็นการแบ่งโดยดูถึงความเห็นอกว่าและด้วยกว่าของสมาชิกของชุมชน การแจกแจงตำแหน่งขึ้นกับเกณฑ์ เช่น รายได้ ความมั่งคั่ง การศึกษา อาร์ชิพ ที่นิทอญุ่ การสมาคม สมาคมของชุมชน เป็นผู้ห้าเกณฑ์ในการวัดและแบ่งตามลำดับชั้น วอร์เนอร์ได้ทำการศึกษาในชุมชนต่างๆ ในสหรัฐฯ ลำดับขึ้นที่จัดแบ่งออกมาประกอบด้วย 6 ชั้น จากชั้นที่เรียกว่า ชั้นชั้นสูงระดับสูง ถึง ชั้นชั้นต่ำระดับต่ำ เชากล่าวว่าชั้นทั้งหกชั้นนี้เป็นการแบ่งชั้นทางสังคมจริง ๆ ระดับชั้นที่วอร์เนอร์ศึกษาแบ่งได้ ดังนี้

(1) ชั้นชั้นสูงระดับสูง (upper-upper class) กลุ่มนี้จะเป็นพวกปัญญาชนที่มีฐานะ เก่าแก่ขึ้นกับการมีความมั่งคั่ง ผู้ดีเก่า

(2) ชั้นชั้นสูงระดับต่ำ (lower-upper class) กลุ่มนี้อาจรายกว่าพวกชั้นชั้นสูงระดับสูง แต่เป็นพวกใหม่ กิริยาภยานยังไม่สุภาพนัก มีการศึกษาไม่สูงนัก

(3) ชั้นชั้นกลางระดับสูง (upper-middle class) เป็นครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ ในอาชีพปานกลาง มืออาชีพเป็นหลักฐาน

(4) ชั้นชั้นกลางระดับต่ำ (lower-middle class) มืออาชีพเป็นพวากเสื่อม พนักงาน คนงานมีฝีมือ พวากนี้จะเป็นพวากขั้นทำงานตามอุดมคติ มีการไปจัดและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

(5) ชั้นชั้นต่ำระดับสูง (upper-lower class) ได้แก่คนงานกรรมกรที่ไม่ค่อยมีฝีมือ เป็นพวากที่ให้ความเชื่อถือได้ ขอบความสะอาดเป็นระเบียบ

(6) ชั้นชั้นต่ำระดับต่ำ (lower-lower class) ได้แก่คนงานหรือกรรมกรที่ไม่มีฝีมือ

4. แนวความคิดทฤษฎีหน้าที่ประโยชน์ (functional theory) พวากนักทฤษฎีหน้าที่ประโยชน์ มีความเห็นว่า “ช่วงชั้น” เป็นสิ่งจำเป็นของสังคมและเป็นสิ่งที่จะพบในทุกสังคม โดยทำหน้าที่เพื่อให้สังคมคงอยู่และมีระเบียบพื้นฐานของช่วงชั้นเกิดขึ้นจากความจำเป็นของสังคม ในการปรับปรุงการแบ่งงาน ยิ่งมีความจำเป็น ความสำคัญมาก ความรู้ความเข้าใจสูง และความต้องการของตำแหน่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์ช้อนในงานมาก จะทำให้ประสมประสิทธิภาพการทำงานดี จากทฤษฎีนี้จึงจำเป็นต้องมีการให้รางวัล ซึ่งอุ่นใจในรูปของการได้รับเกียรติ การยกย่อง สิทธิ ฯลฯ

การจราจรภาพทางสังคม (social mobility)

บุคคลอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งชั้นของตนได้ นั่นหมายถึงการมีการจราจรภาพทางสังคม การจราจรภาพทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งฐานะของบุคคลจากชั้นหนึ่งไปสู่ชั้นอื่นของสังคม โดยเป็นไปตามระบบโครงสร้างของการแบ่งช่วงชั้น

การจราจรภาพทางสังคมอาจเป็นทั้งแบบแนวตั้ง (vertical) และแนวอน (horizontal)

1. การจราจรภาพทางแนวอนขาน (horizontal mobility) นักสังคมวิทยาหมายถึงการที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งโดยไม่มีการเปลี่ยนในสถานภาพหรือชั้นที่เคยเป็นอยู่เดิม เช่นผู้ที่มืออาชีพเป็นช่างไฟฟ้า เปลี่ยนอาชีพเป็นช่างปูน จะไม่มีการเปลี่ยนในชั้นที่ตนเคยเป็นอยู่ หรือการเปลี่ยนจากหัวหน้ากองของกรมหนึ่งไปเป็นหัวหน้ากองของอีกกรมหนึ่ง

2. การจราจรภาพทางแนวตั้ง (vertical mobility) เป็นไปได้ 2 ทางคือ

(1) การจราจรภาพในทางต่ำลง (downward mobility) เป็นการเปลี่ยนสถานภาพของบุคคลเป็นไปในทางที่ต่ำลง

(2) การจราจรภาพในทางที่สูงขึ้น (upward mobility) เป็นการเปลี่ยนสถานภาพของบุคคลไปในทางสูงขึ้น ดีขึ้น

การจราจรภาพทั้งในทางที่สูงขึ้นและต่ำลงนี้ ขึ้นอยู่กับภาวะทางสังคม ความผันผวนทางเศรษฐกิจ และการเมือง จะส่งผลไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสภาวะขณะนั้น และยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพความสามารถของบุคคล และมีผลถึงการยอมรับและการแสดงออก การยกย่อง นำไปจากสังคมด้วย

ตัวอย่างของการจราจรภาพในทางที่ต่ำลง เช่น บุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเปลี่ยนไปเป็นบุคลธรรมดา ไม่มีตำแหน่งใดๆ การเป็นอาจารย์เปลี่ยนมาเป็นคนขายของ

ตัวอย่างของการจราจรภาพในทางสูงขึ้น เช่น สามัญชนไปแต่งงานกับกษัตริย์ก็จะเปลี่ยนสถานภาพในทางที่สูงขึ้น จากการเป็นนักศึกษาเปลี่ยนเป็นอาจารย์

การจราจรภาพทางสังคมในแนวตั้ง อาจแบ่งได้เป็น 3 แบบใหญ่

1. การจราจรภาพของบุคคล ได้แก่การเคลื่อนย้ายของบุคคลในทางที่สูงขึ้นหรือต่ำลง ซึ่งแยกเป็น

ก. การจราจรภาพในช่วงอายุ (generational mobility) เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพในวัยเด็ก โดยอาจมีการเปลี่ยนเที่ยวกับบิดามารดาว่ามีสถานภาพสูงหรือต่ำกว่า

ข. การจราจรภาพในอาชีพ (career mobility) ได้แก่การที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในอาชีพ ซึ่งจะสูงขึ้นหรือต่ำลงก็เป็นได้

2. การจราจรภาพของกลุ่ม เช่น การมีการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพของคนซึ่งเป็นไปทั้งกลุ่ม มิใช่เพียงคนใดคนหนึ่ง เช่นกลุ่มคนผิวขาว ได้รับการยกย่องมีความเชื่อเที่ยวนคนผิวขาว

3. การจราจรภาพของครอบครัว เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของครอบครัวในระหว่างชั้นอายุหรือมากกว่านั้น

วิธีการที่จะเกิดการจราจรภาพทางสังคม

1. การเปลี่ยนแปลงในมาตรฐานการครองชีพ การจะได้มาซึ่งสถานภาพใหม่ บุคคลผู้นั้นจะต้องมีปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับระดับชั้นนั้นๆ นั่นคือ การทำตัวให้เป็นที่พอใจของเพื่อนบ้าน สิ่งที่ปรากฏภายนอกจะต้องเหมาะสม บุคคลผู้ซึ่งอยู่ในระดับชั้นนั้นแล้ว เช่น คนชั้นสูงอาจไม่คำนึงถึงเรื่องรถยนต์ การแต่งตัวให้เหมาะสมกับชั้น หรือตามสมัยนิยม แต่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลผู้ซึ่งจะก้าวเข้าสู่ชั้นนั้นๆ ของสังคม

2. การเรียนรู้แบบแผนพหุติกรรมของชนชั้น การเลื่อนฐานะของบุคคลจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมจนกว่าเขาก็ได้เรียนรู้ถึงแบบแผนพหุติกรรม เช่นการอ่านหนังสือ การสะสมของเก่า การตอบแต่งบ้าน เรียนแบบการกระทำ เรียนดูดนตรี การใช้เวลาว่าง ถ้าได้กระทำในสิ่งเหล่านี้ จะเพิ่มการยอมรับได้เร็วขึ้น

3. การเข้าสู่มาตรฐาน ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม การไปร่วมไปโภสัต্ত การร่วมสังคมทางเคราะห์

4. การแต่งงาน บุคคลผู้ซึ่งต้องการเขยิบฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นจะมีความระมัดระวังในเรื่องการแต่งงาน โดยจะต้องหาคู่ครองที่มีความเหมาะสมหรือจะสามารถก้าวตามได้ทัน

ปัจจัยที่กำหนดที่มีผลต่อการจราจրภาพทางสังคม

1. การเขยิบฐานะทางสังคมจะมีเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงในการแบ่งงานและโครงสร้างของอาชีพ ถ้ามีการเพิ่มหรือขยายอาชีพมากขึ้น การเขยิบฐานะทางสังคมในทางสูงขึ้นจะมีอัตราสูง แต่ถ้าเศรษฐกิจประสบภัยพิบัติ การเขยิบฐานะจะเป็นไปในทางต่ำลง

2. อัตราภาวะเจริญพันธุ์ที่แตกต่างกันระหว่างชนชั้นต่างๆ ในสังคม จะเป็นทั้งทางสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการเขยิบฐานะทางสังคม ถ้าคนชั้นสูงมีจำนวนบุตรน้อย สมาชิกที่จะมาแทนตำแหน่งหน้าที่ อาชีพอาจไม่เพียงพอ โอกาสสำหรับคนชั้นต่ำกว่าที่จะเปลี่ยนตำแหน่งจะมีมากขึ้น

3. การอบรมเรียนรู้ในชั้นของบุคคลนั้นๆ เป็นทางขั้นตอนของการเขยิบฐานะ เพราะว่าบุคคลผู้นั้นได้เรียนรู้สิ่งที่คาดหวัง ค่านิยม บรรทัดฐานของชนชั้นของเข้า ถ้าโอกาสที่จะเขยิบฐานะสูงขึ้นมีมาถึงบุคคลอาจต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ของชนชั้นและเกิดความเบื่อหน่าย และแม้ว่าเขามีใจจะเขยิบฐานะ แต่ก็บอยครั้งที่เกิดความล้มเหลวในการจะประพฤติตามวิถีทางแห่งชนชั้นที่เขาเปลี่ยน

การเกิดในครอบครัวของผู้ที่มีสถานภาพสูงและชนชั้นมีวิถีทางป้องกันมิให้เขยิบฐานะต่ำลง เนื่องจากความได้เปรียบในความมั่งคั่ง ความสามารถในการเรียนหนังสือ มีอาชีพการงานที่ดี

4. บุคคลผู้ซึ่งอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มทางศาสนาจะมีผลต่อโอกาสในการเขยิบฐานะ ถ้าชนกลุ่มใดอยู่นานหรือเป็นชนกลุ่มใหญ่ของสังคมจะมีอัตราการเขยิบฐานะในทางสูงขึ้น การผสมกลมกลืนของพวกรชนกลุ่มใหญ่ของสังคมจะมีโอกาสสูงกว่า เช่น พวกรโปรเตสแตนมีโอกาสดีกว่ากลุ่มศาสนาอื่น เนื่องจากเป็นศาสนาดั้งเดิมในเมริกา และพวกรนี้จะมีการเขยิบฐานะสูง

ส่วนพวกริยา แม้จะมีความแตกต่างในแบบแผนของชีวิต แต่จะมีอัตราการเขยิบฐานะขึ้นสูง เนื่องจากมีความชำนาญ ประสิทธิภาพ และประสบการณ์ในอาชีพที่เป็นอยู่ในเมือง เช่นนักธุรกิจ

5. อัตราการเปลี่ยนแปลงสังคมมีมาก การเขยิบฐานะทางสังคมจะมีมากด้วย

ก. การปฏิวัติอุตสาหกรรม จะเป็นผลต่อบุคคลในการทำงาน

ข. การสังคมรุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้มีการขยายโอกาสในการทำงานโรงงาน เนื่องจากความยากลำบากในการหาคนงาน

ค. ภัยพิบัติทางเศรษฐกิจจะมีผลทำให้ฐานะทางสังคมต่ำลงได้

6. การแบ่งแยกระหว่างชนชั้น และแทนจะไม่ติดต่อกัน การเขยิบฐานะจะลดลง

ก. ปริมาณความรู้ซึ่งกันและกัน การมองเห็นถึงความแตกต่างหรือความทะเยอทะยาน จะไม่บังเกิดขึ้นในชนชั้นต่ำ เพราะจะไม่เห็นถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตต่างๆ และความต้องการสำหรับโอกาสในชีวิตให้สิ้น

ข. การเพิ่มพูนการศึกษาและการเรียนย้ายตามสภาพภูมิศาสตร์ จะเพิ่มพูนการติดต่อระหว่างชนชั้นและจะทำให้ความแตกต่างระหว่างชนชั้นน้อยลง

7. ยิ่งสังคมเมืองสังคมอุตสาหกรรมมีมาก ตำแหน่งจำนวนมากจะเกิดขึ้นและจะมีการเขยิบฐานะตามไปด้วย

8. การเพิ่มพูนและขยายการศึกษา จะมีโอกาสให้การเขยิบฐานะของชนชั้นต่ำเป็นไปได้มาก การศึกษาเป็นตัวกำหนดถึงชนชั้นและสถานภาพซึ่งใช้ความสามารถในสังคมปัจจุบัน ผลของการบรรจุภำพทางสังคม

1. บุคคลผู้ซึ่งประสบความสำเร็จในการเลื่อนขึ้นจากชนชั้นต่ำไปสู่ชั้นสูงในอาชีพจะมีความสุข และสำนึกรู้ถึงความรับผิดชอบในตำแหน่งใหม่ที่เข้าได้รับ

2. ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการเลือกสรรบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่สุด และการฝึกฝนในการทำงานเพื่อเขยิบฐานะจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีเหตุผลโดยเนพาะสังคมอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3. ผลลัพธ์

ก. เกิดการขัดแย้งในบทบาท สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงจากชนชั้นที่เคยอยู่ไปสู่ชั้นอื่นอย่างรวดเร็ว

ข. เกิดการขาดความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อน เช่นกับเพื่อนฝูงซึ่งมีความสนใจสนับสนุนกันมาก

ค. เกิดความสำนึกร่างๆ

บรรณานุกรม

1. Lenski, Gerhard E, **Power and Privilege**, Mc. Graw-Hill Book Company
2. Bendix, Reinhard and Lipset, S.M., **Class Status and Power**, Second Ed., The Free Press, New York
3. Broom, Leonard, Selznick Philip, **Sociology** Fifth Ed.

social stratification

(ลำดับชั้นทางสังคม)

วิธีการหรือผลจากการกระบวนการฯ ซึ่งครอบคลุมต่างๆ ในสังคมหนึ่งๆ ถูกแยกให้แตกต่างกันออกໄไปในเรื่องของอำนาจ อภิสิทธิ์ และความมีหน้ามีตา และในสังคมที่ค่อนข้างใหม่ และซับซ้อน ครอบครัวที่คล้ายคลึงกันจะรวมเข้าเป็นกลุ่ม เป็นชนชั้นซึ่งมีการจัดหลักฐานแบบ การแบ่งหรือจำแนกชนชั้นทางสังคมในรูปแบบต่างๆ กัน ให้แตกต่างกันออกໄไปนี้มีเกณฑ์การวัดโดยใช้ปัจจัยต่อไปนี้

1. พื้นฐานของความแตกต่าง (ความสัมพันธ์ทางครอบครัว ความมั่งคั่ง อาชีพ การศึกษา ฯลฯ)
2. พื้นฐานความเป็นสมาชิกของลำดับชั้น (ความสำเร็จหรือตามภูมิหลัง) และ
3. การเลื่อนฐานะระหว่างชั้น หรือภายในชั้น การแบ่งประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ วรรณะ ชั้น และฐานันดร

mobility
(การจราจรภาพ)

ในความหมายทั่วไป หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล หรือกลุ่มคน

1. การเปลี่ยนแปลงระยะสั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงในทางภูมิศาสตร์ เรียกว่าเป็นการจราจรภาพแนวอน (horizontal mobility) ซึ่งบางครั้งใช้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงงาน แต่ไม่เปลี่ยนสถานภาพไปจากเดิม เช่น การย้ายที่ทำงาน หรือการย้ายที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพ และบทบาท ปกติปัจจุบันเรียกว่าเป็นการจราจรภาพแนวตั้ง (vertical mobility) ถ้าการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเคลื่อนย้ายอย่างถาวร เช่น จากตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่ง หรือมีสถานภาพเดิม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ ชั้นทางสังคม รายได้ หรือการศึกษา แต่ต้องไม่ลืมว่า การเปลี่ยนอาชีพถ้าสถานภาพไม่เปลี่ยนแปลงก็ยังคงเรียกว่าเป็นการจราจรภาพแนวอน

การจราจรภาพแตกต่างจากการอพยพ เพราะการอพยพจะแสดงถึงระยะทางและความถาวรของการเคลื่อนย้ายมากกว่า การจราจรภาพ มีทั้งการจราจรภาพสูร率ดับสูงขึ้น เช่น จากอาชีพอัคชารมดา กลายเป็นนักการเมืองระดับสูง และการจราจรภาพสูร率ดับต่ำลง เช่น จากเดิมเป็นมหาเศรษฐีทำการค้าขนาดใหญ่ กลายเป็นคนชารมดา